

Aarhus
Symfoni
22/Orkester
/23

Nørgård & Nielsen

PER NØRGÅRD 90 ÅR

13. oktober 2022 kl. 19.30
Symfonisk sal • Musikhuset Aarhus

PROGRAM

Per Nørgård (1932-)

Recall (1968)

- 1 Cantico Antico
- 2 Villanesca
- 3 Rondino

12 min.

Per Nørgård (1932-)

Terrains Vagues (2000)

- 1 Terrains
- 2 Vagues
- 3 Terrains Vagues

25 min.

P A U S E

25 min.

Carl Nielsen (1865-1931)

Symfoni nr. 1 (1891-92)

- 1 Allegro orgoglioso
- 2 Andante
- 3 Allegro comodo – Andante sostenuto – Tempo 1
- 4 Finale. Allegro con fuoco

35 min.

Varighed i alt ca. 100 min.

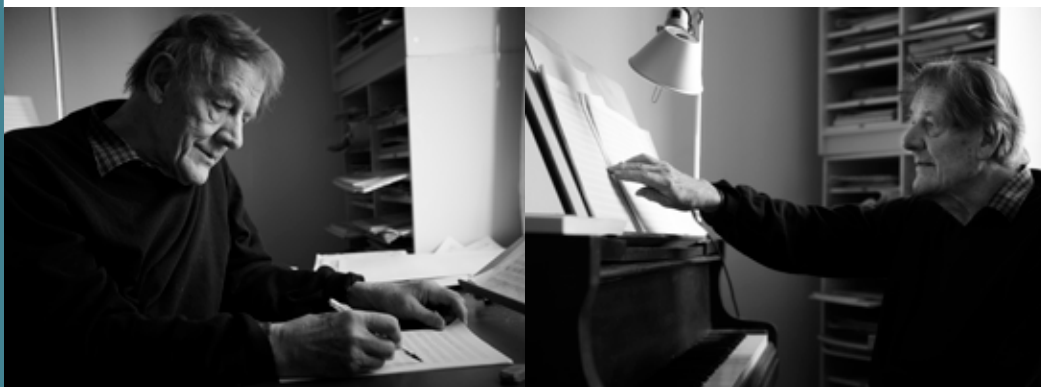
MEDVIRKENDE

Giordano Bellincampi

DIRIGENT

Bjarke Mogensen

AKKORDEON

Per Nørgård (fotos: Lars Skaaning, 2014)

PER NØRGÅRD 90 ÅR

af Christina Blangstrup Dahl

Mødet mellem det civiliserede og det vilde, mellem det tæmmede og det frie – og mellem fortidens musik og nutidens: Denne koncert er en hyldest til to af Danmarks største komponister.

Per Nørgårds musik er en kompromisløs vandring ind i et egensindigt lydligt og kunstnerisk landskab. Lige dele gådefuldt og dragende. Vi fejrer Per Nørgårds 90 år med to af hans mest bjergtagende værker. *Terrains Vagues* er kraftfuld, voldsom og primal; en udforskning af rummet mellem det uopdyrkede land og civilisationen. *Recall* er derimod et ungdomsværk: En utæmmelig, dansende fejring af både folkløse og akkordeon, skabt i oprørets årti. Og ganske vist er den skrevet i 1968, men den er senere blevet dedikeret til aftenens solist, den fremragende danske akkordeonist Bjarke Mogensen.

Vi supplerer med den allerførste symfoni fra en komponist, der måske mere end nogen anden har lagt grundstenen til vores musikalske nationalkarakter. Carl Niensens første symfoni er fri, vild og utæmmet. ”Saa stemningsfuldt et Koncert-Øjeblik oplever man kun med mange Aars Mellemrum,” skrev anmelderen efter premieren i 1894: ”Et Arbejde, fra hvilket der allerede udgaaar en Kornmodsglans af Talent, og som synes at forjætte et kommende Uvejr af Geni.”

Nørgård Recall

Akkordeonet har en sjov position i musiklivet. Det er et instrument, som mange musikere har meget lave tanker om. Lige indtil de oplever det, altså. Så er det godt nok svært ikke at blive begejstret, hvad enten man hører det i klassiske latinamerikanske rytmer eller i et af de efterhånden mange nye værker, der er skrevet specifikt til instrumentet.

Tro det eller ej, men *Recall* er faktisk – bortset fra et helt tidligt værk – Per Nørgårds første værk for solist og orkester. På mange måder er det også et skelsættende værk: Det blev skrevet i det årti, hvor Nørgård trådte ud af sin kompositions lærers normer og begyndte at udvikle musik over det, som han kaldte en uendelighedsrække, samtidig med at han også arbejdede med serialisme, collage og improvisationer i sin musik.

I *Recall* er det imidlertid folkemusikken, som har inspireret ham – eller rettere sagt: Fornemmelsen af folkemusikken. Per Nørgård fortæller selv om musikken: ”’Recall’ er komponeret (1968) som en tribut til min[e] erindringer og fjerne minder om vitaliteten i Balkanfolkemusikken, som den oplevedes (gennem radioen) og opfattedes af en ganske ung storby-dansker (mig). Man vil således lede forgæves efter ’autentisk balkanfolklore’. Den langsomme

introduktion og den hurtige hovedsats udfolder indtrykkene på sin egen måde, der ligeså gerne inkluderer klange, melodier og rytmer fra 1960ernes Danmark som fra Balkans landsbymusik: Harmonikakoncerten er tænkt som et underholdende genkaldelse (recall) af barndommens folkemusikminder set (hørt) gennem en voksens øjne (ører). Det er i hvert fald sådan jeg genkalder mig 'Recall' i dag."

Værket er i tre satser. Første sats er Cantico Antico, altså en antik salme. Stemningen er andagtsfuld og afventende, og akkordeonet har den absolutte hovedrolle, kun afbrudt af et enkelt orkesterudbrud. Anden sats er den livlige "Villanesca". En villanesca er egentlig italiensk populærmusik fra gamle dage, men i stedet for autentisk 1600-talsmusik får vi 1960'er-congas og sydamerikansk klingende slagtojsinstrumenter. "I *Recall* møder fortidens spillemænd flowerpower-æraens boblende optimisme," lyder det i noten til udgivelsen. De skiftende rytmer i sidste sats, "Rondino", kan man også finde i Balkan-traditionen – om end Nørgårds brug af slagtojs også her understreger musikkens kalejdoskopiske karakter. I en omvendning af styrkeforholdet i første sats er orkestret her klart hovedperson, om end akkordeonet til sidst stikker hovedet frem fra kakafonien.

Recall er først og fremmest et personligt prisme, der fungerer som et vidnesbyrd på, hvordan komponisten opfattede musikken omkring sig. Med *Recall* får vi således lov til – i en ti minutters tid – at

høre verden ligesom Per Nørgård mindedes at have hørt den i sin barndom.

Nørgård *Terrains Vagues*

Nu skal vi til en helt anden side af Per Nørgård. Og måske skulle vi begynde turen ind i Per Nørgårds mystiske univers med lidt sprog: "Terrains" betyder terræner, "vagues" kan både betyde "vag" og "bølger" – og "Terrains vagues" kan dermed både betyde vage terræner og noget med bølgende områder. Selv oversætter komponisten satserne med "Terræner", "Bølger" og "Vagområder". Så har vi vist slået fast, at Nørgårds musik ikke let lader sig sætte i bås – hverken musikalsk eller sprogligt. Det samme gælder for satserne; de strømmer umærkeligt over i hinanden.

Det er også et værk, som kan være svært at stoppe ned i en kasse, sådan formmæssigt set. Per Nørgård siger selv: "Hvis man med symfonisk betegner en langsigtet udvikling med store hierarkiske ordener og over-ordener, så viste dette nye værk [dvs. *Terrains Vagues*] sig at være alt andet end "symfonisk": kortåndet, nærsynet, for det meste skelende mellem det nærværende og det umiddelbart forestående."

Titlen fik Per Nørgård fra et Klaus Rifbjerg-digt af samme navn, der begynder således:

*"Der stod flyvehavre
og jorden var sort,
men gnistrede
når solen kom frem,*

*lugten var skarp i næsen
ubestemmelig
et sted mellem kniv kul og
syre og den særlige hvidhed
let og sød som tjørn udsender.
Det var ikke noget særligt
fordi alt var særligt..."*

Komponisten fortsætter sin fortælling om værket således: "Det synes at være Victor Hugo der skabte begrebet "terrains vagues", som vel nærmest kan oversættes til vag-områder (jvf. vådområder) – mødet mellem det uopdyrkede land og civilisationen: "træerne holder op og tagene begynder" og "de guddommelige tings mumlen ophører, menneskeslægtens støj begynder". Jeg brugte tillige begrebet, opdelt i dets enkelte ord, for de tre forløb der aftegnede sig under kompositionen, i dansk oversættelse:

- I. Terræner
- II. Bølger
- III. Vagområder

Disse afsnit adskilles ikke af pauser, men forbindes via overgange af nedsat aktivitet, stillestående, vibrerende klangflader."

Første sats er urkraft, når vi dykker ned i de dybe messingblæseres mest primale leje. En kakofoni trænges om blæserne, og Nørgård skaber virkelig et musikalsk terræn; musikken fremmaner med næsten fysisk realitet et voldsomt landskab, der er i konstant forandring. Men det er ikke et assertivt, præcist landskab; faktisk skal de dybe

messingblæsere spille "vagt" ifølge moderne. Der er altså bevidst skrevet uvished og skygger ind i musikken.

Anden sats lever i lige så høj grad op til sin titel. Instrumenterne ligger først oppe i så højt et leje, at de dårligt kan identificeres. Senere søger vi tilbage mod råheden fra første sats, og en accordeon samt tre metronomer(!) er med til at trække usædvanlige klangfarver ind i koncertsalen. Satsen er i det hele taget en amorf lydcollage, der snarere er en lydlig oplevelse end en traditionel musikalsk fortælling, og den ebber ud i lige så gådefulde klangstrømme, som den begyndte.

Sidste sats er – som titlen fortæller – netop en forening af de to første. Selvom der umiddelbart måske er flere træk fra førstesatsens påtrængende tonemejsling, så er den mere tilgængelig end de foregående satser – måske mere imødekommende i sin leg med jazzen. Men Nørgårds musik vil altid være en kompromisløs vandring ind i et helt egensindigt lydligt og kunstnerisk ingenmandsland, der aldrig gentager sig selv. Lige dele gådefuldt og dragende.

Nielsen *Symfoni nr. 1, op. 7*

Der er værker, som er typiske ungdomsværker – og så er der værker, hvor man tydeligt kan høre afsenderens varemærke fra første opusnummer. Til sidstnævnte – og sjældne! – kategori hører Carl Nielsens første symfoni. Det er "nok den mest velorganiserede førstesymfoni der nogensinde er skrevet af

en ung mand på 27,” sagde Carl Niensens elev Robert Simpson om symfonien.

Et af dens karakteristiske træk er utroskab mod tonearter. Før denne symfoni havde symfonier startet og sluttet i samme toneart. Men Niensens første starter i g-mol og slutter i C-dur – muligvis den første symfoni nogensinde, der begriber sig ud i progressiv tonalitet.

Første sats’ tilnavn, ”Orgoglioso”, betyder ”stolt”, og det er en karakter, som gennemstrømmer hele symfonien. Stolt var Carl Nielsen også selv af sit værk – og han spillede såmænd selv med på sin plads i andenviolingruppen, da symfonien blev uropført i 1894 af Det Kongelige Kapel med Johan Svendsen som dirigent.

Det var en premiere, som resulterede i en af de mest overstrømmende anmeldelser i dansk musikhistorie. Sædvanligvis planker vi ikke så lange tekster til programnoten – men læs lige, hvad den gode Charles Kjerulf skrev i Politiken dagen efter premieren. Det er en anmeldelse, der er skrevet på lige dele betagelse, poesi og formidlingsmæssigt håndværk, så den fortjener simpelthen at fylde:

Fra første til sidste Node fanger dette Arbejde i lige høj Grad Øre og Sind. Og dog – ikke paa den Maade, at der finder et Gennembrud Sted – at alle Carl Niensens Ævner her med ét Slag krystalliseres i faste Former, Tone-Bløkke og Kvadre, hvoraf der med fast Haand og arkitektonisk sikkert rejser sig en varig Bygning. Hvad denne Symfoni eller blot denne

Musik “forestiller” eller “skal betyde”, siger næppe Nogen, maaske aller mindst Carl Nielsen selv. I hvert Fald “forestiller” den ikke mere end et Maleri med Hav og Luft alene, men dette for dens Sags Skyld jo ogsaa mere end nok.

Der er i denne Musik de fineste Lysvirkninger – ilende Skygger af Skyer over glidende Vand. Sol bryder frem og Sol skjuler sig, Bølger taarner sig og glatter sig atter ud. Der er et let bevægeligt Menneskesinds evindeligt skiftende Stemninger, fra Taarer til Smil, fra Graad til Latter. Øjne tindrer og Øjne dugges, Hjertet banker i Fryd og knuges i Vaande. Og alt faar det et henrivende Udtryk i Toner, dristigt og dog stilfærdigt, grelt og dog fint.

En hel forunderlig og betagende Stemningsrække er denne Symfoni, saa luftig og lethenglidende, at man næsten synes den blotte Artsbetegnelse tynger den. Et Arbejde, fra hvilket der allerede udgaaar en Kornmodsglans af Talent, og som synes at forjætte et kommende Uvejr af Geni.

Uroligt og hensynsløst i Harmoni og Modulation, men altsammen dog saa forunderlig uskyldigt og ubevidst, som saa man et Barn lege med Dynamit. Og det allervigtigste: ægte og uden nogetsomhelst Skaberi fra først til sidst, et nøjagtigt og fuldtro Udtryk for denne ganske egne, usædvanlige unge Kunstnerpersonlighed.

Helt betagende var anden Sats, en Andante sostenuto, saa stille og drømmende som Kløveduft. Den paahørtes da ogsaa med hin Ubeskrivelige Andagt, der langt tydeli-

gere end larmende Applavs bredte den sikre Mening over hele Salen: ingen af vore Unge har endnu skrevet et saa værdifuldt og betydeligt Stykke ny Musik som dette [...]

Men baade i Indlednings-satsen, en Allegro, der med Rette bar Betegnelsen “stolt” og i en lunefuldt formet tredje Sats Allegro piacevole, som Betegnelsen udtrykkelig værnede mod at opfattes som en Scherzo – endelig i en Finale appasionata var der saa megen Aand og Ævne, saa meget nyt og ejendommeligt, fint og frodigt, at Ingen kunde være i Tvivl om, Carl Nielsen her paa den skønneste og mest overbevisende Maade havde indfriet de mange store Løfter fra tidligere.

Og da denne hans G-Moll Symfoni saa naturligt og ligefremt, som var her ikke Gran af Trods til Stede endte, med en

lysende C-dur Akkord, bragede Bifaldet løs, og den ungdommelige Komponist maatte fra sin beskedne Sekund-Violin-Pult hele tre Gange frem ved den straalende glade Johan Svendsens Side for personlig at takke for den begejstrede Hyldest. Saa stemningsfuldt et Koncert-Øjeblik oplever man kun med mange Aars Mellemrum [...]

Carl Nielsen markedsførte ihærdigt symfonien i Tyskland, hvor den fik en vis succes. Komponisten mente selv, at symfoniens “knappe Form og præcise Udtryksmaade [...] paa engang forbløffede og tiltalte Folk”, og at “et saadant Stykke vil kunne udrette noget godt og lukke Ørene og Øjnene op for al den tyske Sauce og Fedme som findes hos Vagners Efterbære”.

Velbekomme – og rigtig god koncert.

Giordano Bellincampi DIRIGENT

Giordano Bellincampi er musikchef for Auckland Philharmonia. Han blev født i Italien og flyttede til København i en ung alder, hvor han først spillede basun og derefter debuterede som dirigent i 1994.

Tidligere var han chefdirigent for I Pomeriggi Musicali, Milano, chefdirigent for Kristiansand Symfoniorkester fra 2013-2018, musikchef for Duisburg Philharmonic fra 2012-2017, operachef for Den Jyske Opera fra 2005-2013, musikchef for Copenhagen Phil fra 2000-2006 – og mellem 1997-2000 var han også chefdirigent for Athelas Sinfonietta Copenhagen.

Giordano Bellincampi dirigerer i hele verden, især i Skandinavien og Europa, herunder Kungliga Filharmonikerna i Stockholm, Rotterdams Philharmonisch Orkest, Antwerp Symphony Orchestra og Skt. Petersburg Symfoniorkester, men også i Nordamerika, Asien og Australien. Han favner både klassisk, romantisk og nutidig musik – for slet ikke at tale om et meget stort operarepertoire. Vi møder for øvrigt jævnligt hans elever her i Symfonisk Sal, når konservatoriernes dirigentstuderende får lov til at prøve kræfter med symfoniorkestret; Giordano Bellincampi er nemlig også lektor i direktion ved Det Kgl. Danske Musikkonservatorium.

Bjarke Mogensen AKKORDEON

Bjarke Mogensen er ikke bare en bemærkelsesværdig dansk musiker, men også en musiker, som på meget kort tid har skabt sig et internationalt navn som solist. Han blev kendt i den brede offentlighed gennem DR's klassiske musikkonkurrence "Spil for livet", og debuterede i 2012 fra konservatoriet i København. Sidenhen har han spillet steder som Concertgebouw i Holland, Carnegie Hall i New York og Barbican Hall i London.

Hans repertoire viser om noget, hvor vidt akkordeonet spænder: Han spiller egne kompositioner, arrangementer af klassiske værker, folkemusik og helt ny-

komponerede værker for instrumentet. Det er ikke for meget sagt, at han har haft enorm betydning for akkordeonet i Danmark (og internationalt); således er der skrevet over 60 nye værker til ham – senest en akkordeonkoncert af Poul Ruders i 2021.

Han er en nysgerrig musiker og ditto menneske, hvilket har medført samarbejde med kunstnere også fra helt andre steder i kulturlivet, heriblandt Steffen Brandt, Bent Fabricius-Bjerre og Benny Andersen – og så giver han sine evner videre som underviser på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium.

KONCERTBESÆTNING

VIOLIN I

Christian Chivu Ivan
Johanna Tolvanen
Tue Lautrup
Hanne Holt Nielsen
Thea Clemson Andersen
Katrin Djordjevic Sønnichsen
Matthias von Niessen
Matthias Gahl
Hayato Ishibashi
Anita Sándor, assistent
Aleksander Kølbøl, assistent

VIOLIN II

Birgitte Bærentzen Pihl
Erik Søndergaard Jensen
Vibeke Lund Nielsen
Charlotte Hald Lauridsen
Pernille Jönsson Nüchel
Violina Petrova, kontrakt
Ejnar Balling, assistent
Hanne Askou, assistent
Maya Mikkelsen, assistent

BRATSCH

Luminita Marin
Zane Kalnina
Nikolaj Lind Pedersen
Lars Kvist
Lise Pehrson
Eva Paulin
Ático Razera
Morten Møller, assistent
Janeks Niklavicks, assistent

CELLO

Eugene Hye-Knudsen
Brian Friisholm
Jens Lund Madsen
Ananna Lützhøft
Chiao-Hui Hwang
Fang-Yu Liang

KONTRABAS

David Møllfattrick
Samuel Beck-Johnson
Christian Jørgensen
Frank Christensen
Poul Erik Jørgensen

FLØJTE

Lena Kildahl Larsen
Toril Vik Kjøller
Judith Wehrle

OBO

Gaëtan Schwab, kontrakt
Malene Bjerg Poulsen
Lisa Anna Gross

KLARINET

Mathias Vik Kjøller
Vibeke Kærsgaard Lembcke
María Jiménez Pardo, kontrakt

FAGOT

Maksim Karpinskii
Eric Beselin
Anrijs Ivanovskis, assistent

HORN

Lisa Maria Cooper
Jari Kamsula
Klaus Gottlieb
Jack Pilcher May, kontrakt
Johannes Undisz, assistent

TROMPET

Kim Hansen
Anders Kildahl Larsen
Martin Schuster

BASUN

Fabrice Godin
Christian Tscherning Larsen

BASBASUN

Jens Vind

TUBA

Jonathan Borksand Hanke

PAUKER

Nikolai Petersen

SLAGTØJ

Anders Lynghøj
Rasmus Vinther, kontrakt
Christian Back Kirkegaard, kontrakt
Daniel Rahbek Jones, assistent

KLAVER

David Strong, assistent

Vær med til at støtte

AARHUS SYMFONIORKESTER

Bliv medlem af
Aarhus Symfoniorkesters Venner

Medlemskab giver
fri adgang til særlige
prøver/generalprøver,
gratis medlemsblad
samt uvurderlig støtte
til byens orkester.

Meld dig ind på
www.asov.dk

eller ved henvendelse til formand
Tove Christensen, dr. med.
asov.tc@gmail.com

Husk at
venneforeningen holder
gratis optakt for alle før
hver torsdagskoncert.

Se programmet på
www.asov.dk

Optaktsholder 27. oktober:
Musikchef Jesper Nordin

Oplev orglet!

Aarhus Symfoniorkester - Randers Kammerorkester - Ensemble 1585

Orgelsolister fra ind- og udland

Børnekoncert med musikken fra Svanesøen

Aarhus Symfoniske Orgelfestival - overalt i Aarhus

9. - 13. november 2022

www.asof.dk

Ray Chen & The Knights

Beethoven, Jánacek,
Jacobsen & Klyne.
29. oktober

Staatskapelle Berlin

Dirigeret af Daniel Barenboim
18. november

DR Messing-ensemble

Filmmusikkens største
øjeblikke
15. december

Nøddeknækkeren

Den Kongelige Ballet og
Aarhus Symfoniorkester
29. - 30. december

Joshua Bell & The Academy of St. Martin in the Fields

Schumann & Paganini
19. januar

Cosi fan Tutte

Den Kongelige Opera &
Aalborg Symfoniorkester
1. april

Matthæus Passionen

Københavns Drengekor
1. april

→ musikhuset.dk

MUSIKHUSET